

kwesie is van met of zonder God, van rechts of links, al naar de richting is, in welke het centrum van het leven, de ziel in den zin van „hart” en „inwendigen mensch”, zich beweegt. De systemen der gangbare ongelooftige wijsbegeerte echter — zoo oordeelden zij — denken niet in dit schema maar in een ander, nl. in dat van hooger-lager. Nu valt laatstgenoemd schema in geen enkele opvatting te missen. Maar men moet het toch niet overbelasten. En huns inziens geschiedde dat ongetwijfeld, wanneer men het verschil van hooger-lager met dat van in- en uitwendigen mensch vereenzelvigt. Want dan wordt het hoogere tevens het „innerlijke” en belandt men bij constructies die „het hoogere” overschatten, „het lagere” daarentegen onderschatten. Weliswaar verschilt men dan onderling over de vraag waar de grens tusschen het hoogere en het lagere ligt. Hier gaan stelsels als rationalisme, voluntarisme en fideïsme uiteen. Maar geen van alle — ziehier hun bezwaar — slaagde er in, een conceptie te bieden, in welke de religie (of anders haar surrogaat) de centrale plaats ontvangt, die zij in het menselijk leven, zoowel bij geloovigen als bij ongelooftigen, inneemt.

Voorts poneerden zij, dat ook de leer omtrent denken en kennen, wil deze althans niet tot twijfel vervallen of in mystiek en mysticisme vluchten, het bestaan van een levenscentrum onderstelt.

Dit alles was duidelijke taal. Toch rees nog al eens de klacht dat de betrokkenen niet een klare definitie van „ziel” gaven. Was deze klacht rechtvaardig?

Ter beantwoording van deze vraag, is het goed op het volgende te letten.

In de eerste plaats: niet alle omschrijving ontbrak: „ziel” wisselde somtijds af met „inwendige mensch” en „hart”, zooals „lichaam” met „uitwendige mensch”. Maar sommigen wilden meer. Ze vergden een definitie van het „centrum” in termen van het leven der peripherie, en concludeerden, wanneer die uitbleef, dat het hart „niets” zou zijn.

Hier was o.i. echter een misverstand. Immers het sprak toch van zelf, dat wie eenmaal de ziel als het centrum van geheel het leven vat, haar begripsmatig niet kan omschrijven met termen, die niet met dit centrale karakter strooken.

Dat heeft reeds Kuyper gezien, toen hij — het was in de Heraut van 26 Jan. 1896 — schreef:

„Men spreekt van een zielkunde, maar wat weet de geleerdste man van het eigenlijke wezen der ziel meer af, dan de Schrift er ons van openbaart? Uitingen van het zieleleven kan men waarnemen, en ook het verband van ziel en lichaam van de zij des lichaams vaststellen, maar van hetgeen binnenin ons omgaat, weten we zoo bitter weinig. We hebben er geen voorstelling, geen begrip van, we hebben er geen taal en geen woorden voor, en al wat we over de ziel spreken, gaat eigenlijk in beeldspraak toe.”

En later:

„Wat onze geest is, weten we niet. Men kan hier stamelen, maar woorden brengen hier geen licht aan.” (E Voto II, 89).

Uitspraken die duidelijk de moeilijkheden aangeven voor welke men bij zulke vraagstellingen komt te staan. Maar tevens aantoonend, dat conclusies als: „het hart is niets en dus is het leven hier zonder centrum en slechts een som van functies”, den betrokkenen wel heel sterk onrecht doen.

Willen we de moeilijkheden, die hier rezen, te boven komen, dan overwege men nog eens rustig Kuyper's woorden. Ze hebben ook thans nog betekenis, om ieder te waarschuwen tegen vastlegging in definities en uitspraken van wat nu eenmaal op zulk een wijze niet te grijpen is.

De kern der moeilijkheden lag o.i. dan ook niet hier, maar elders. Ze bestond daarin, dat zij, die in de gangbare filosofische opvattingen de gedachte der antithese missen, tegenover zich anderen vonden, die genoemde bezwaren niet over heel de linie ter zake achtten. Bepaalde opvattingen der gangbare wijsgeerige stroomingen schenen laatstgenoemde althans niet zóó bedenkelijk, dat ze een principiële breuk met genoemde filosofische concepties op dit punt onvermijdelijk achtten. Vandaar dat diegenen, die hier andere gedachten voordroegen, hun te radicaal voorkwam.

Zoo ontstond een zekere spanning.

Op zichzelf was dat te verstaan. Dat men, eenmaal een bepaalde opvatting toegedaan, deze niet gaarne voor een andere inruilt, valt te begrijpen. Evenzoo, dat men, meenend, dat zulk een conceptie goed met de Christelijke levens- en wereldbeschou-

wing strookt, een critiek, die mede dit punt raakt, als hinderlijk aanvoelt.

Maar een en ander had o.i. toch niemand mogen verleiden tot onzuivere weergave van gevoelen.

UIT DE SCHRIFT

DE KONING ONDER DE ARBEIDSLIEDEN VAN DEN WEGENBOUW DES HEEREN.

Doch Johannes weigerde Hem zeer, zeggende: Mij is noodig van U gedoopt te worden, en komt Gij tot mij? Maar Jezus antwoordende, zeide tot hem: Laat nu af, want aldus betaamt ons alle gerechtigheid te vervullen. Toen liet hij van Hem af.

Matth. 3 : 14, 15.

Hoezeer hebben die twee getwist: de gezant, en zijn Koning.

De gezant: Johannes de Dooper.

De Koning: Jezus Christus, de Messias.

Daar komt de Koning op Johannes af, en zegt: Gij, die gezant des Vaders zijt, en dus tot mijnen dienst hier aangesteld, hoor mijn gebod-van-den-dag, en doop mij; zoo is het mijn wil.

Maar de gezant weigert. Hij weigert zeer. Hij weigert pertinent. Hij houdt vol. Ik zou U doopen? Maar dat komt niet overeen met onzen „stand”. Uw „stand” is die van Heerscher en Gebieder. Van vlekkeloozen Heilige. Van meerdere. Van den Verhevene, wiens sandalen ik niet eens zou kunnen onderbinden: ik voel mij zelfs voor dat dienstwerk ongeschikt. Zou ik U immer durven doopen? Zonder twijfel, die doopt treedt op als meerdere. Als één die leiding geeft. Als één, die dient in repraesentatie van den Zender, die hem machtigde. Maar in het stuk der repraesentatie van den uitersten — eersten Zender in de hoogste hemelen zijt Gij meer dan ik bevoegd. Gij hebt gelegen in des Vaders schoot. Gij zijt zijn Zoon. Zijn beeld en zijn gelijkenis. Uw „stand” is hooger dan de mijne. Doop liever Gij, die Zoon des Konings zijt, mij, die maar des Konings dienaar ben, zijn zóó- en zóó-veelste ambassadeur. Wij moeten oordeelen naar den „stand”.

Neen, — zegt de Meester nu, en Hij vertoont zich als Profeet en Leeraar. Neen. In het Rijk der hemelen wordt niet de „stand” bepalend voor den „staat”, doch is de „staat” bepalend voor den „stand”. Waar zou een menschenreum blijven moeten, als de regel luidde: geloof in uwen stand, dan verkrijgt gij daarna ook uw staat? De regel luidt veeleer: geloof in uwen staat, want dat alleen is de u passende stand. Dat schept ook voortaan uwen stand. De rechtsstaat, die gaat voorop; en die rechtsstaat, door het geloof aanvaard, werkt daarna uit den stand, waarin de mensch kan bloeien in deugden, en sieraad zijn kan in Gods Huis. Derhalve: doop Mij nu, naar mijn geopenbaard gebod; want het betaamt ons beiden, naar de wet te handelen. Alzoo betaamt ons alle gerechtigheid te vervullen.

Daar viel het zware woord dus: wet. En: gerechtigheid.

Wet en gerechtigheid, ziedaar de autoriteit, die Johannes had aangesteld tot ambassadeur in het hemelsch koninkrijk. Was die man soms vanwege zijn aanleg, zijn neiging, zijn religieuze qualiteiten, zijn ascetische natuur, beroepen tot ambassadeur? O neen, het stond met hem vlak omgekeerd.

Reeds als kind, ja, vóór zijn geboorte, was hij geheiligd, afgezonderd, verordeneerd tot den ambassadeursdienst, dien de Raad des Vaders hem had toegedacht. Hij was er toe verkoren, door het Souverein Behagen. En zuiver terwille van die vrije verkiezing was hij nu bekwaam gemaakt. Hij had gekregen dien bepaalden aanleg, die reële neiging, die religieuze qualiteit, die ascetische natuur. Zijn „stand” was zelf bepaald door zijnen hem van God gewezen „staat”, den rechts-staat van eisch en opdracht en mandaat ter ééner, en van belofte, toerekening, aanneming ter anderder zijde. Waarom dan zou de stand den staat bepalen? De staat had bij hem zelf den stand bepaald.

En zie, datzelfde geldt nu ook voor den Mensch Jezus Christus. Alle mensch ligt onder de wet, en onder de voorbeschikking; ook staat hij onder het bevel. Ware de Mensch Jezus Christus alzoo niet bepaald, hij zou geen waarachtig mensch mogen heeten. Hij zou geen band aan Adam hebben gekend. En ook geen band aan ons.

En daarom moet ook deze onze Broeder, deze Mensch van Nazareth, gezien worden in het licht der Roeping Gods. Hij moet toch Christus zijn, dat is: Verordeneerde, Aangestelde (dat is zijn staat), en daarna, daarom, daartoe ook Bekwaam Gemaakte (hetwelk zijn stand zal wezen)?

Leg onder het vlak van alle ontmoetingen op

de wegen des Koninkrijks, ook op de ontmoeting met den Menschenzoon, de wet, en 't recht der wet, en ge zijt voor eeuwig gewonnen voor de gedachte van grooten eenvoud: dat de staat den stand bepaalt, en dat het omgekeerde nergens plaats vindt in Gods gewijd heel-al. Zoo 't plekje grond, waar Jezus' voet de aarde drukt, dien regel zou verstoren, en tegen deze grondwetsgelding afgeschermd zou zijn, zoo zou de bodem van den werk-put, waarin de Zoon des Menschen afdaalt om den stroom van de rivier Gods te breken en hem af te dammen, een pijler kunnen dragen voor een troon van Hem, in tegenstelling met den troon des Vaders. Maar zulk een troon zou van den troon, dien Satan bouwen wilde voor zichzelf, in geen deele zich nog onderscheiden kunnen. Er is maar één weg voor den Zoon des menschen: hij duike onder in den stroom; en als hij een werkput voor zich afgrenst, dan geschiedt dit om een pijler te bouwen voor de Brug, waarover aller Koning naar zijn Land wil rijden; dan doe hij dit als Knecht, als bruggenbouwer, als weg-bereider van den Heere der heerscharen, zijn Koning en zijn God, Bereid den weg des Heeren, maak ZIJNE paden recht.

Hier stoot dan ook Johannes op den grooten regel: dat de Zoon des menschen koning is, maar dan alleen onder GOD DEN HEERE als Grooten Koning. Het koningschap van Christus moet eenmaal worden overgedragen aan God den Vader, opdat die alles zij in allen. Dat koningschap van Christus Jezus is alleen maar interimair: zoodra de wegen Gods tot op den laatsten toe bereid zijn, en Hij zijn wagen naar het eindpunt zal gereden hebben, zal de overdracht van 't koningschap geschieden, naar het paulinisch perspectief uit 1 Corinthhe 15.

En daarom moet Johannes hier zich eerst gewennen aan de wet, en aan den Raad van God.

Johannes had het zich alzoo gedacht:

De Koning, die op zijn wagen zitten, en op zijn wegen rijden wil, dat is de Vorst Messias.

En de weg-werkers, die voor de wegberedding van den Koning worden opgevorderd in Gods Grooten Arbeids-„inzet”, in den Arbeidsdienst van 't Rijk der hemelen, dat zijn de menschen, die zich gaan bekeeren, en die zijn doop ontvangen. Hun taak is: de wegen te bereiden van den Vorst der eere: gaten vullen, steenen wegruimen, oneffenheden slechten, kortom, heel de moeizame arbeid van den wegenbouw.

En de opzichter over die in het stof met werkhanden graaiende, en kruisende, en zweetende weg-werkers Gods, over dat arbeidsvolk van God Jahwe, dat zal de Dooper zijn.

Is 't dan geen ongerijmdheid, dat de Koning zelf zich meldt bij den opzichter, en tot hem zegt: behandel mij als een van uw wegwerkers?

Ja, dwaasheid is het, als de Koning alleen maar Koning is, en geen Knecht. Dwaasheid, als deze Mensch-Koning het koningschap niet overgeven moet aan een die grooter is dan Hij; die zelf God is, Koning van de koningen en Eeuwige Vorst.

Maar daarom openbaart hem Christus, dat de zaken zóó toch zijn geordend. Dat zijn eigen koningschap het ondergeschikte zijn moet. Het interimaire. Bij God den Heere vergeleken, zijn de arbeiders arbeiders. Maar óók de opzichter. En óók de Koning-Messias, zoover Hij menschenzoon is, waarachtig mensch. Ook Hij is onderworpen. Hij zal zich zetten onder de wegwerkers, de kruisers, de puinrapers, de betonmengers, de steenenbakkers, de stroobewerkers. Zal het werk hun handen eeltig maken? Maar Hem zal het hart doorboren. Zal de harde arbeid hun zweet vergen? Maar zijn zweet zal bloed zijn. Zal het hen des avonds moe op hun matje neer doen vallen? Maar Hem zal het den e wiggen doop brengen. De wet, de wet, het recht van God, en alle eeuwige edicten, — ze zullen Hem vermoelen tot den dood, ja, tot den dood des kruises. De Koning is ook Borg, hij zal geprest zijn tot den rusteloozen arbeid, die den adem afanjdt, de kracht verteert, en die geen kamp geeft, en geen kwartier, en nooit een pauze. Ook zal hij straf te lijden hebben, en geen grens en geen limiet zal daaraan perk en paal stellen.

Daarom is er op dat plekje gronds aan des Jordaan, waar de Koning en zijn opzichter twisten, een groote verborgenheid onthuld, een openbaring geschied, die alle hart ont-zet, dat in de categorieën van de stands-verschillen denkt. De staats-verschillen, de rechts-decreten, die e zullen gelden, en zij zijn het, die den Koning-mensch tot Knechtlijken arbeid hebben voorbeschikt, verordeneerd, en dies ook tot dit zijn twistend woordconflict met Gods voorlooper-ambassadeur Hem hebben bekwaamd.

Zoo wordt de borgtocht hier geopenbaard. En het bodemlooze lijden. Zet u schrap, gij weg-bereiders Gods. Zijn de nagels stuk vanwege de harde steenen, die gij te versjouden hebt gekregen? Houdt op met klagen: gij hebt ten bloede toe nog niet gestreden. Maar dat zal Hij doen, hij daar, de minste van de wegwerkers van den Heere Tsebaoth. Hij zal tot niets gaan worden. Hij wordt ontleidigd, Johannes;

en zalig niet ge-
maar die
In Naam
Koning
Johannes
dwaashe-
des mens-
vul-van-
veel erva-
het vull-
voor wie-
dien die
stand; z-
voor on-
zijn sta-
worden
bonds-st-
Maar
Nu la-
mouw op
begraver

Laat ik
den weg-
ja, die ik
neer-leg,
weg-neem
te slapen
belen op
zoo dadel-
Als Go-
den gellie-
al lang o-

KE

FATA

We zijn

van de re-

Nu kom-

dezer Ho-

U niet br-

jaren do-

schade a-

scholen,

Veelal ko-

Samenkon-

ren onvel-

colleges e-

tijdlang o-

allen ver-

nog meer

Maar da-

Wat da-

school nu

met eenig-

En hoe

uitvoerig

Gij zelv-

De -Ges-

kerken de-

jaren doe-

advies”, w-

als geloof-

mocht leer-

eenstemm-

samenhang-

geschever-

sacrament-

beteekene-

geen war-

het te doe-

Daaruit

zijn kind,

den wezen

en God Z

kind heef

zijn kind

diening, j

het althar

vult voor

doop van

opwekking

stijl verma

En dat

van zijn d

maart, wet

heeft het

noodig.

Door de

Gereforme

formuliere

en de kerk

gen in de

kerken te

Bovendien

en kerkera